

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: I Kž 381/1994-3

PRESUDA I RJEŠENJE
U IME REPUBLIKE HRVATSKE!

Vrhovni sud Republike Hrvatske u Zagrebu u vijeću sastavljenom od sudaca Vrhovnog suda Kocijančić Erike kao predsjednika vijeća, te Novoselec dr. Petra, Frančula mr. Rudolfa, Horvatinović mr. Ružice i Mikor Milivoja kao članova vijeća i sudskog savjetnika Vinja Ileana kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv opt. K.M. i dr. zbog krivičnog djela iz čl. 120. st. 1. OKZRH, odlučujući o žalbama, državnog odvjetnika i optuženika K.M., M.N., E.N., I.D., B.L., Z.N., T.S., S.J., S.T., N.Ž., B.I., J.D., S.N., C.B., L.D., G.Z., Š.M., P.M., K.M., M.R., J.M., K.D., T.D., Š.R., Z.R., H.D. i T.I. podnesenim protiv presude Okružnog suda u Splitu od 14. rujna 1993.br. K-54/92, u sjednici održanoj 7. rujna 1994., saslušavši zamjenika državnog odvjetnika Republike Hrvatske P.O.,

presudio je i riješio je:

I. Djelomično se uvažava žalba državnog odvjetnika, preinačuje se pobijana presuda u odluci o kaznenim sankcijama tako da se optuženici K.M., E.N., I.D. i N.Ž. po čl. 120. st. 1. OKZRH osuđuju svaki na kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina, dok se optuženicima K.M., E.N., I.D., B.L., S.J., S.T., N.Ž., B.I. i J.D. pored kazne izriče i sigurnosna mjera iz čl. 65. OKZRH protjerivanja stranca iz zemlje (s teritorije Republike Hrvatske) zauvijek.

II. Djelomično se uvažava žalba opt. M.N., preinačuje se u odnosu na njega pobijana presuda u odluci o kazni pa se opt. M.N. po čl. 120. st. 1. OKZRH osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 10 (deset) godina u koju se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 24. listopada 1992. pa nadalje.

III. Uvažavaju se žalbe optuženika Z.N., S.N., C.B., L.D., G.Z., Š.M., P.M., K.M., M.R. i J.M., a po službenoj dužnosti u odnosu na optuženike P.P., V.M., U.M., K.D., T.D., Š.R. i Z.R., ukida se pobijana presuda prema tim optuženicima pa se u odnosu na njih predmet vraća sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje.

IV. Uvažava se žalba opt. T.I., preinačuje se pobijana presuda pa se opt. T.I. (osobni podaci kao u izreci prvostupanjske presude), temeljem čl. 340. toč. 3. ZKP,

oslobađa optužbe

da bi, kao član posade - jedan od časnika razarača - VPBR - 34 "Pula" djelujući u

sustavu vojne potčinjenosti i provodeći naredbe Generalštaba tzv. "Jugoslavenske narodne armije" iz Beograda, vojnoj agresiji i pripajanju teritorija Republike Hrvatske tzv. "Velika Srbija", a nakon proglašenja samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske s kojim planovima je unaprijed bio upoznat 15. studenog 1991.g. izvršavajući zapovijed okr. M.K. 3-okr. N.E. i 5-okr. Lj.B. u napadu na grad S. i okolice zajedno sa ostalim okrivljenicima pod II, IV - XXVII prenio tu zapovijed potčinjenima koji su tu zapovijed izvršili, pa su u koordiniranom djelovanju borbenim ratnim brodovima sa topništvom i pješačkim naoružanjem iz vojnog kompleksa "Lora" postupili na način da je jedna skupina brodova koju je predvodio razarač - VPBR-34 "Pula" najprije otvorili paljbu po hidro-gliseru "Kрила Dubrovnika" na kojem gliseru su se nalazili i promatrači Europske zajednice, a potom cijelu noć iz topova različitog kalibra 30,57 i 76 mm nasumice tukli po naseljenim mjestima na otoku Šolti na Braču - ispalivši pri tom najmanje 400 plotuna ili 800 granata i 4 protupodmorničke mine kojom prigodom su u Gornjem selu pogodili i oštetili domove J.D., K.K., A.K., E.D., K.P., te crkvu Sv. I.K., a drugu skupinu brodova koju je predvodio razarač - VPBR-31 "Split" koordinirano s artiljerijom iz vojnog kompleksa "Lora" iz topova i drugog streljačkog naoružanja otvorili paljbu nasumice bez izbora cilja po cijelom gradu pogodivši projektilima pritom u gradskoj luci trajekt "Vladimir Nazor" vlasništvo Jadrolinije Rijeka, kojom prigodom su krhotine granata cal. 56 mm pogodile djelatnike trajekta V.M. i J.K. koji su od zadobijenih ozljeda preminuli na licu mjesta, a teške tjelesne ozljede zadobili su A.V. i M.D., prodavaonica br. 24 vlasništva "Dalma" Split, pilotski čamac br. 554 ST3 vlasništvo poduzeća "Održavanje i izgradnja", 2 granate trajekt "Bartol Kašić" vlasništvo Jadrolinije Rijeka te putničke automobile Š.J. i A.F., domove i stanove M.P., D.Z., neboder poduzeća "Koteks", F.L., Lj.P., P.M., I.P., N.P., doma zdravlja "Petar Vitezica", stan F.M., zgradu općine Split, teretne automobile vlasništvo PZ Postire i PZ Dubrava Pučišća, trgovačku radnju "Bačvice" vlasništvo J.A., putnički automobil vlasništvo J.M., J.R., A.V., P.Š., dok su A.Č. i S.Č. zadobile prijelome ruku i nogu, koje ozljede su teške naravi, a u Spinutu i staroj gradskoj jezgri projektili su pogodili i oštetili domove odnosno stanove Lj.L., A.R., Ž.Z., zgradu "PIS-a", crkvu Gospe od pohođenja, zgradu veslačkog kluba "Gusar" te stanove D.A., K.B., D.U., I.B., A.L., N.M., A.Š., P.Š., L.R., D.D., D.M., Ž.P., B.U., Lj.A., B.M., A.P., I.B., D.G., G.R., muzej Hrvatskih arheoloških spomenika i putničke automobile vlasništvo S.K., S.V., M.K., A.R. i dr. a ukupna šteta iznosi najmanje 100.000 HRD,

da bi dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba i okupacije naredio i izvršio napad na civilno stanovništvo i njegovu imovinu bez izbora cilja, te primjenjivao mjere zastrašivanja i terora protuzakonito i samovoljno uništava imutak stanovništva što nije opravdano ratnim potrebama kojeg je posljedica smrt i teške tjelesne ozljede više osoba i uništenje imovine velikih razmjera,

pa da bi time počinio kazneno djelo protiv čovječnosti i međunarodnog prava - ratnog zločina protiv civilnog stanovništva - djelo označeno i kažnjivo po čl. 120. st. 1. OKZRH.

Temeljem čl. 91. st. 1. ZKP troškovi krivičnog postupka u odnosu na ovo djelo padaju na teret proračunskih sredstava.

V. Žalbe državnog odvjetnika i opt. M.N. u preostalom dijelu, a u cijelosti žalbe optuženika K.M., E.N., I.D., B.L., T.S., S.J., S.T., N.Ž., B.I., J.D. i H.D. odbijaju se kao neosnovane te se u pobijanom a nepreinačenom i neukinutom dijelu potvrđuje pobijana presuda.

VI. Zbog odluke pod III žalba državnog odvjetnika zbog odluke o krivičnim

sankcijama protiv optuženika navedenih u toj točki postala je bespredmetna.

O b r a z l o Ź e n j e

Pobijanom presudom zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH osuđeni su i to opt. K.M. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. M.N. na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, u koju se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 24. listopada 1992. pa nadalje, opt. E.N. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. I.D. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. B.L. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. Z.N. na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina, opt. T.S. na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, opt. Š.L. na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina, opt. S.J. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. S.T. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. N.Ž. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. P.P. na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina, opt. V.M. na kaznu zatvora u trajanju od 8 godina, opt. K.P. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. U.M. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. B.I. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. J.D. na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, opt. S.N. na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, opt. C.B. na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, opt. L.D. na kaznu zatvora u trajanju od 14 godina, opt. G.Z. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. Š.M. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. P.M. na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, opt. K.M. na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina, opt. M.R. na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina, opt. J.M. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. K.D. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. T.D. na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina, opt. Š.R. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina, opt. Z.R. na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina i opt. H.D. na kaznu zatvora u trajanju od 13 godina.

Istom presudom odbijena je optužba protiv opt. T.I. da bi počinio krivično djelo službe u neprijateljskoj vojsci iz čl. 108. st. 1. OKZRH.

Svi optuženici oslobođeni su dužnosti da naknade troškove krivičnog postupka.

Protiv te presude i to odbijajućeg dijela podnio je žalbu državni odvjetnik zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona i pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, te zbog odluke o kazni i sigurnosnoj mjeri u odnosu na osuđujući dio i predložio da Vrhovni sud Republike Hrvatske ukine pobijanu presudu u odnosu na opt. T.I., a da je preinači u odnosu na ostale optuženike tako da im izrekne kazne zatvora u dužem trajanju te sigurnosnu mjeru protjerivanja stranca iz zemlje.

Opt. K.M. i opt. N.Ž. podnijeli su putem branitelja K.J. zajedničku žalbu "iz svih zakonom predviđenih razloga", a u stvari samo zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Predložili su da žalbeni sud pobijanu presudu u odnosu na njih preinači tako da ih oslobodi optužbe.

Opt. M.N. podnio je žalbu putem odvjetnika P.D. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, putem odvjetnika D.S. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, a i osobnu žalbu u kojoj nije naveo žalbene osnove. Predložio je da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu u odnosu na njega preinači tako da ga oslobodi optužbe ili je ukine i predmet vrati sudu prvoga stupnja na

ponovno suđenje.

Optuženici E.N., I.D., B.L., Z.N. i T.S. podnijeli su zajedničku žalbu putem odvjetnika P.R. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o krivičnoj sankciji i predložili da im se smanje kazne.

Optuženici S.J. i S.T. podnijeli su zajedničku žalbu putem odvjetnika B.T. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o kazni i predložili da se pobijana presuda ukine i predmet vrati sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje ili da se preinači tako da ih se oslobodi optužbe.

Optuženici B.I., J.D., S.N., C.B. i L.D. podnijeli su zajedničku žalbu putem odvjetnika R.A. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i odluke o kazni i predložili da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu ukine i predmet vrati sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje.

Optuženici G.Z., Š.M., P.M., K.M., M.R. i J.M. podnijeli su zajedničku žalbu putem branitelja Č.N. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni i predložili da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu u odnosu na njih ukine i predmet vrati sudu prvoga stupnja na ponovo suđenje ili je preinači tako da ih oslobodi optužbe ili im izrekne blaže kazne.

Optuženici K.D., T.D., Š.R., Z.R. i H.D. podnijeli su zajedničku žalbu putem odvjetnika S.J. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni, ali žalbu nisu obrazložili, niti su stavili žalbeni prijedlog, pa je ovaj Vrhovni sud u odnosu na njih presudu ispitao u granicama iz čl. 366. st. 2. ZKP.

Žalbu je podnio i opt. T.I. putem svog branitelja F.M. zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka, i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te predložio da Vrhovni sud Republike Hrvatske pobijanu presudu preinači tako da ga oslobodi optužbe ili je ukine i predmet vrati sudu prvoga stupnja na ponovno suđenje. Ujedno je predložio da Vrhovni sud Republike Hrvatske na sjednicu vijeća pozove njegova branitelja, čemu nije udovoljeno jer se prema odredbi čl. 20. Uredbe o primjeni Zakona o krivičnom postupku u slučajevima ratnog stanja ili neposredne ugroženosti neovisnosti i jedinstvenosti Republike Hrvatske od 27. prosinca 1991. odredbe o obavješćivanju stranaka ne primjenjuju.

Optuženici B.I., J.D., S.N., C.B., L.D. i T.I. podnijeli su i odgovore na žalbu državnog odvjetnika koji, međutim, nisu uzeti u razmatranje jer se prema čl. 20. cit. Uredbe ne primjenjuju ni odredbe o odgovoru na žalbu.

Zamjenik državnog odvjetnika Republike Hrvatske predložio je da se uvaži žalba državnog odvjetnika, a da se žalbe svih optuženika odbiju kao neosnovane.

Žalbe državnog odvjetnika i opt. M.N. su djelomično osnovane, dok su žalbe

optuženika Z.N., S.N., C.B., L.D., G.Z., Š.M., P.M., K.M., M.R. i J.M. osnovane, a žalbe opt. K.M., E.N., I.D., B.L., T.S., S.J., S.T., N.Ž., B.I., J.D., H.D. i T.I. nisu osnovane.

Nisu u pravu optuženici K.M. i N.Ž. (žalba odvjetnika K.J.), a ni optuženici B.I., J.D., S.N., C.B. i L.D. (žalba odvjetnika R.A.) kada tvrde da je počinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 3. ZKP jer nisu ispunjeni uvjeti da im se sudi u odsutnosti.

Ovdje treba najprije navesti da o suđenju u odsutnosti raspravni sud odlučuje posebnim rješenjem protiv kojeg je dopuštena žalba (čl. 290. st. 4. ZKP). U tom slučaju nakon pravomoćnosti tog rješenja ne može se pitanje opravdanosti suđenja u odsutnosti ponovno isticati u žalbi na presudu, osim ako su nakon pravomoćnosti rješenja nastupile nove okolnosti odlučne za ocjenu opravdanosti suđenja u odsutnosti (npr. optuženik je postao dostižan državnim tijelima). Ipak, kako sud prvoga stupnja u ovom slučaju, suprotno odredbama čl. 111. st. 3. i čl. 383. st. 2. ZKP, nije izradio pismeni otporak rješenja s uputom o pravu na žalbu i nije ga dostavio strankama, nego se zadovoljio samo unošenjem rješenja u zapisnik s glavne rasprave (list 1261/II), pa optuženici nisu imali mogućnost pobijati rješenje, valja im u ovom slučaju priznati pravo da to rješenje pobijaju žalbom na presudu.

Ispitujući taj žalbeni navod ovaj Vrhovni sud je ocijenio da je on neosnovan. Očito je da nijedan od optuženika kojima je suđeno u odsutnosti nije dostižan državnim tijelima Republike Hrvatske, a s obzirom na težinu krivičnog djela koje im je stavljeno na teret, a za koje je zainteresirana ne samo hrvatska, nego i svjetska javnost, postojali su osobito važni razlozi da im se sudi iako su odsutni (čl. 290. st. 3. ZKP).

Neosnovano ističe odvjetnik P.R. u žalbi u korist opt. B.Lj. da se prema tom optuženiku nije mogla donijeti nikakva presuda jer je on u tijeku krivičnog postupka umro (a što bi upućivalo na bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 2. u vezi čl. 134. ZKP). Mada su neki sudionici u postupku zaista tvrdili da je taj optuženik počinio samoubojstvo, u nemogućnosti da na pouzdan način provjeri tu činjenicu sud prvoga stupnja ju je s pravom smatrao nedokazanom.

Neosnovano ističu opt. B.I., J.D., S.N., C.B. i L.D. da je bitna povreda odredaba krivičnog postupka i to što je na njih primijenjeno hrvatsko krivično zakonodavstvo. Ovdje, u prvom redu, valja istaći da se pitanje opravdanosti primjene hrvatskog krivičnog zakonodavstva ne može raspravljati u okviru žalbene osnove bitne povrede odredaba krivičnog postupka (u navedenoj žalbi se ni ne navodi o kojoj bi se takvoj povredi radilo), nego u okviru žalbene osnove povrede krivičnog zakona. Međutim, ni o takvoj povredi ovdje ne može biti govora jer hrvatsko krivično zakonodavstvo važi za svakoga tko na teritoriju Republike Hrvatske počini krivično djelo (čl. 99. st. 1. OKZRH).

Nije u pravu opt. M.N. kada tvrdi (žalba odv. P.) da u odnosu na njega postoji bitna povreda odredaba krivičnog postupka koja se sastoji u "proturječju između izreke presude i njenog obrazloženja". Tu žalbenu osnovu taj optuženik vidi u tome što navodno ničim nisu dokazane inkriminacije u odnosu na njega, što znači da on presudu u tom dijelu pobija zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, pa će i njegovi argumenti biti razmotreni u okviru te žalbene osnove.

Pogotovo nije u pravu opt. M.N. kada (u žalbi odvjetnika D.S.) tvrdi da su povrijeđena bitna načela krivičnog postupka o jedinstvenosti provođenja rasprave, te da mu se sudilo na temelju nevjerodostojnih dokaza, pri čemu on pobliže ni ne obrazlaže o kojoj bi se zapravo bitnoj povredi radilo, a ni ovaj Vrhovni sud, kao sud drugoga stupnja, ne nalazi u tome nijednu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka.

U pravu je opt. T.I. kada tvrdi da je u odnosu na dio pobijane presude kojim je protiv njega optužba odbijena počinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka. Po stanovištu ovoga Vrhovnog suda u pitanju je bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP jer je sud prvoga stupnja u tom dijelu prekoračio optužbu. Opt. T.I. je, kao i ostalim optuženicima, stavljeno na teret krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH koje se i po svom činjeničnom opisu u konkretnom slučaju i po zaštitnom objektu (čovječnost i međunarodno pravo) sasvim razlikuje od krivičnog djela službe u neprijateljskoj vojsci iz čl. 108. st. 1. OKZRH (kod kojeg je zaštitni objekt sigurnost Republike Hrvatske). Stoga sud prvoga stupnja nije bio ovlašten mijenjati činjenični opis djela i utvrđivati da je opt. T.I. zapravo počinio krivično djelo službe u neprijateljskoj vojsci iz čl. 108. st. 1. OKZRH. Na taj način je on povrijedio objektivni identitet optužbe i presude i prekoračio optužbu. Međutim, sud prvoga stupnja je pravilno ocijenio da nije dokazano da bi opt. T.I. počinio krivično djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH (o čemu će biti pobliže govora povodom žalbe državnog odvjetnika zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja u odnosu na opt. T.I.). Stoga je on trebao donijeti oslobađajuću presudu po čl. 340. toč. 3. ZKP. Kako se, prema tome, s obzirom na utvrđeno činjenično stanje po pravilnoj primjeni zakona ima donijeti drugačija presuda, ovaj Vrhovni sud je zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP u odnosu na opt. T.I. preinačio odbijajuću u oslobađajuću presudu (čl. 377. st. 1. ZKP).

Međutim, ispitujući pobijanu presudu po službenoj dužnosti povodom podnijetih žalbi (čl. 366. st. 1. toč. 1. ZKP) ovaj Vrhovni sud je utvrdio da je u odnosu na optuženike navedene pod toč. III. ove odluke počinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 11. ZKP jer presuda nema uopće razloga, odnosno u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama.

Glede opt. Z.N. sud prvoga stupnja ničim ne obrazlaže u čemu nalazi elemente suizvršiteljstva u inkriminiranom krivičnom djelu za tog optuženika, a posebno ne kaže ništa o iskazu svj. M.F. (list 1290) iz kojeg proizlazi da je taj optuženik u vrijeme izvršenja djela bio u teškom depresivnom stanju i kompletno isključen iz bilo kakvih aktivnosti.

Optuženici P.P. i V.M. oglašeni su krivima zbog artiljerijskog djelovanja iz kompleksa "Lore" od 20. rujna do 20. prosinca 1991., a posebno i zbog napada na Split 14/15. studenog 1991. Sud prvoga stupnja, doduše, obrazlaže zašto smatra dokazanim da se sa rta Rat pucalo iz raznih artiljerijskih oružja i da je za to djelovanje odgovoran opt. K.P. kao zapovjednik baterije, ali ničim ne obrazlaže zašto smatra odgovornim i optuženike P.P. i V.M.

Opt. U.M. oglašen je krivim - osim za postavljanje mina opisano na str. 11 izreke, što je i obrazloženo - još i za otvaranje vatre iz artiljerijskog i pješadijskog naoružanja iz "Lore" u razdoblju od 20. rujna do 20. prosinca 1991. te za napad na Split 14/15. studenog 1991., a

da u tom dijelu nije dato nikakvo obrazloženje o njegovom sudjelovanju.

Optuženici S.N., C.B., L.D., G.Z. i Š.M. osuđeni su zbog sudjelovanja u napadu na Kaštela od 16. do 21. rujna 1991. i za napad na Split 14/15. studenog 1991. Dok se glede napada na Kaštela tvrdi (str. 34 pobijane presude) da su ga oni izravno realizirali te da to proizlazi iz iskaza šest tamo navedenih svjedoka, a da se ne kaže iz kojih dijelova tih iskaza, glede napada na Split nijednom se riječju ne obrazlaže u čemu se sastoji doprinos tih optuženika.

Optuženici P.M., K.M., M.R., J.M., K.D., T.D., Š.R. i Z.R. osuđeni su zbog otvaranja vatre iz artiljerijskog i pješadijskog naoružanja iz "Lore" od 20. rujna do 20. prosinca 1991. i zbog sudjelovanja u napadu na Split 14/15. studenog 1991., a da nije obrazloženo u čemu je njihov doprinos u oba ta događaja. U vezi s optuženicima P.M. i K.M. citiraju se iskazi svjedoka K.S. i M.V., a u vezi s optuženicima K.D. i M.R. iskaz svj. F.Z., ali samo u vezi s prvim dijelom inkriminacija, dok se ničim ne obrazlaže njihova uloga u napadu na Split 14/15. studenog 1991. Naprotiv, glede optuženika S.N. i C.B. obrazlaže se njihovo sudjelovanje u napadu na Split 14/15. studenog 1991., ali ih se uopće ne spominje u vezi događaja od 16. do 21. rujna 1991. Doprinos opt. J.M. ne obrazlaže se ni u vezi jedne ni druge inkriminacije. Za optuženike T.D., Š.R. i Z.R. obrazlaže se njihova krivnja glede događaja od 20. rujna do 20. prosinca 1991., iako se sud ni u tom dijelu ne poziva ni na koji dokaz pa štoviše priznaje da te optuženike "nitko izričito ne spominje" (str. 38 pobijane presude), dok se njihova uloga u napadu na Split 14/15. studenog 1991. ničim ne obrazlaže.

Iz navedenih razloga je i činjenično stanje u odnosu na navedene optuženike nepotpuno utvrđeno pa su osnovane i žalbe optuženika Z.N., S.N., C.B., L.D., G.Z., Š.M., P.M., K.M., M.R. i J.M. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Na ponovnom suđenju sud prvoga stupnja će utvrditi točan doprinos svakog od optuženika za koje je ukinuta pobijana presuda i to posebno u odnosu na svaku inkriminaciju. Ako se, naime, optužbom optuženiku stavlja na teret više odvojenih događaja, osuda za tako složenu radnju može se opravdati samo ako se dokaže krivnja za sve odvojene događaje.

Nije osnovana žalba opt. K.M. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Ta žalba temelji se na argumentu da ni u jednom slučaju nije utvrđeno da bi taj optuženik izdavao zapovijedi zbog kojih je oglašen krivim pa se, prema mišljenju žalbe, ne zna ni sadržaj njegovih zapovijedi. No, bez obzira na to što nije bilo izravnih dokaza o izdavanju zapovijedi opisanih u izreci, sud prvog stupnja je s pravom utvrdio da je opt. K.M. počinio sve radnje zbog kojih je oglašen krivim. Pri tome se taj sud s pravom pozvao na iskaz svj. L.S. koji je kao osoba koja je dobro poznavala ustrojstvo i način djelovanja bivše "JNA", decidirano tvrdio da borbeno djelovanje zrakoplova i brodova nije bilo moguće a da ga ne odobri opt. K.M. kao zapovjednik Vojno-pomorske oblasti u Splitu. Isto tako nema sumnje da je opt. K.M. znao pravi karakter borbenih djelovanja o kojima je riječ, tj. da će i brodovi i zrakoplovi gađati, ako ne isključivo, a onda u najmanju ruku i civilne ciljeve. O tome također govori svj. L.S. kome je opt. M.N. rekao preko telefona da je opt. K.M. strašno ljut i da je donio odluku da zrakoplovi razore Split (list 1091/II). Iako ta prijetnja nije bila izvršena, ona ipak dokazuje da opt. K.M. nije birao sredstva te da je bio spreman bombardirati i civilne ciljeve. Isto to proizlazi i iz iskaza svj. M.F. koji tvrdi da je opt. K.M. upozorio da bi upotreba brodova i zrakoplova za napad na Ploče noću bilo djelovanje bez izbora ciljeva, ali

je do tog napada ipak došlo i on je, po riječima svj. M.F., bio "čista osveta" (list 1165). Da su zaista u svim napadima zrakoplovima i brodovima koje je naredio opt. K.M. građani i civilni objekti, odnosno da se pucalo nasumce po naseljenim mjestima, proizlazi i iz detaljnog opisa posljedica u izreci, čije postojanje se ne pobija ni u jednoj žalbi. Tvrdnja pak žalbe opt. K.M. da je on, usprkos visokoj funkciji, bio izoliran i zaobilažen, a da su inicijativu preuzeli mlađi oficiri "jastrebovi", ne otklanja njegovu odgovornost za počinjeni ratni zločin jer je, bez obzira na eventualne pritiske, upravo on donosio ključne odluke.

Nije osnovana ni žalba opt. M.N. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Taj optuženik, u prvom redu, ističe da ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZRH čini onaj tko određene radnje "naredi" ili "počini", a njemu nije dokazano ni jedno ni drugo. Ovdje žalba gubi iz vida da se suizvršiteljstvo u krivičnom djelu, pa prema tome i u ratnom zločinu, prema izričitoj odredbi čl. 20. OKZRH, ne sastoji samo u neposrednom sudjelovanju u radnji izvršenja, nego se krivično djelo može zajednički izvršiti i "na drugi način". Pojedini suizvršitelj ne mora, prema tome, svojom radnjom neposredno ostvariti sva obilježja krivičnog djela ako je dao objektivni doprinos njegovom izvršenju i ako je postupao na temelju zajedničkog dogovora, a upravo o tome je riječ kod opt. M.N. Kada je on, kao zamjenik zapovjednika Vojno-pomorske oblasti u Splitu, odobrio potporu ratnih brodova i zrakoplova, odnosno dao suglasnost za njihovo djelovanje, znajući da će oni pucati po civilnim ciljevima, onda je on suizvršitelj u ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva.

Opt. M.N. ponavlja u žalbi svoju obranu da on, s obzirom na svoja zaduženja, nije ni mogao odlučivati o borbenim djelovanjima. Sud prvoga stupnja je temeljito analizirao takvu obranu i s pravom je ocijenio kao neosnovanu. Mada je opt. M.N. formalno preuzeo samo dužnost zamjenika zapovjednika Vojno-pomorske oblasti u Splitu, faktično je on, nakon povlačenja svj. M.F., obavljao i dužnost načelnika štaba pa se, prema iskazu svj. L.S. (list 1320), na pregovorima i predstavljao kao načelnik štaba. On je bio prvi čovjek u zgradi "Banovine" u Splitu gdje se, prema iskazu svj. M.F. (list 1163), nalazilo "rezervno komandno mjesto" pa je onda i logično, kako to iskazuje svj. L.S. da je na tom mjestu realizirao sve zapovijedi opt. K.M.. Svj. L.S. čak navodi (list 1089) da mu je opt. M.N. osobno priznao da je naredio otvaranje vatre na brod "Švedanin", dakle na nesumnjivo civilni cilj. Opt. M.N. je, prema tome, ne samo rukovodio nekim operacijama, nego je i znao da su one usmjerene prema civilnim ciljevima. Sud prvoga stupnja ispravno navodi da i sam opt. M.N., tvrdeći da je spriječio bombardiranje Sinja, miniranje Žrnovice itd., posredno priznaje da je imao veća ovlaštenja nego bi to izgledalo iz opisa funkcije na koju je bio postavljen. Ako i dopustimo da je u slučaju nekih djelovanja manjeg obima, kao npr. u slučaju otvaranja vatre iz artiljerijskog i pješadijskog naoružanja iz "Lore", bilo inicijative nižih časnika, ostaje činjenica na koju je sud prvoga stupnja s pravom ukazao, da opt. M.N. nije poduzimao nikakve mjere prema njima, pa je otud s pravom zaključio da su i ta djelovanja bila uz suglasnost opt. M.N.

Prema tome, ispravno je postupio sud prvoga stupnja kada je opt. M.N. oglasio krivim za sva djelovanja bivše "JNA" koja su mu stavljena na teret. To vrijedi, suprotno navodima žalbe, i za miniranje vojnog kompleksa "Lora" jer je opt. M.N., po vlastitom priznanju, potpisao dopis od 27. siječnja 1992. iz kojeg bi proizlazilo da su sve mine uklonjene, a što

nije odgovaralo istini. Sud prvog stupnja s pravom nije povjerovao opt. M.N. da je on potpis dao u dobroj vjeri, zato jer su ga tako informirali optuženici I.D. i U.M. jer nije uvjerljivo da opt. M.N., s obzirom na visoku dužnost koju je obnašao, ne bi bilo poznato pravo stanje stvari, to više što on uz dopis nije predao hrvatskim vlastima i shemu rasporeda mina. Neodlučno je što od tih mina nisu stradali civili, nego hrvatski vojnici, jer ovi nisu stradali u regularnim radnjama u ratu, pa se utoliko imaju izjednačiti s civilnim osobama. Također je neodlučno što je hrvatska barkasa, čiji su mornari poginuli, najvjerojatnije naletjela na hrvatsku minu jer su tu minu također premjestili pripadnici bivše "JNA", kako to proizlazi iz iskaza svj. L.S., a takvo premještanje hrvatskih mina bez znanja hrvatske vojske po učinku je jednako postavljanju mina od strane "JNA".

U svojoj obrani, a posebno i u svojoj osobnoj žalbi, opt. M.N. naročito ističe kao svoju zaslugu što je spriječio još veća razaranja. Ta okolnost, međutim, ne može otkloniti njegovu odgovornost za ono što je učinio, a ne spriječio, te ima, kako je to s pravom ocijenio i sud prvoga stupnja, samo karakter olakotne okolnosti.

Nisu osnovane žalbe optuženika E.N., I.D., B.L. i T.S. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U tim žalbama samo se općenito navodi da sud prvoga stupnja "nije vodio dovoljno računa o hijerarhijskom sustavu zapovijedanja". Taj argument upućuje zapravo na stajalište da zapovijed pretpostavljenog isključuje protupravnost o čemu će biti govora povodom žalbi zbog povrede krivičnog zakona. Sud prvog stupnja je pravilno utvrdio odgovornost navedenih optuženika i o tome naveo prihvatljive razloge. Isključeno je da bi ijedna akcija brodova iz flote Vojno-pomorske oblasti u Splitu bila moguća bez zapovijedi njenog zapovjednika opt. E.N., kako je to, uostalom, glede napada na Ploče, izričito iskazao i svj. M.F. (list 1165). Isto vrijedi i za borbena djelovanja iz "Lore" i odgovornost njenog zapovjednika opt. I.D. Optuženike B.L. i T.S. sud prvog stupnja je s pravom tretirao kao suizvršitelje jer su oni, iako bez formalnih ovlaštenja zapovijedanja, kao visoki časnici službe sigurnosti "JNA" vršili snažan utjecaj na formalne zapovjednike optuženike K.M., odnosno I.D., kako to proizlazi iz iskaza brojnih svjedoka, te zajedno s njima razrađivali pojedine akcije.

Nisu osnovane žalbe optuženika S.J. i S.T. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Sud prvog stupnja je s pravom utvrdio ne samo da je opt. S.J. inicirao napad zrakoplova i brodova u području Kaštela, nego je i izričito naređivao da se napadnu pojedini civilni objekti (staklenici, ribogojilište itd.). Sve to jasno proizlazi ne samo iz iskaza svj. A.N., na koga se poziva pobijana presuda, nego i iz iskaza svj. M.F. i L.S. Ne stoji navod žalbe da su gađani ciljevi u kojima su boravili hrvatski vojnici jer suprotno proizlazi iz već citiranog iskaza svj. A.N. Isto vrijedi i za opt. S.T. koji je, prema iskazu svj. F.A., navodio zrakoplove na staklenike i druge civilne objekte, pa čak i tražio upotrebu napalm bombi.

Nije osnovana žalba opt. N.Ž. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. U toj žalbi samo se kratko navodi da u slučaju tog optuženika "nije bilo moguće utvrditi da li je upravo on djelovao na način i u pravcu kako se optužnicom tereti". Međutim, suprotno tim navodima žalbe, sud prvoga stupnja valjano je obrazložio zašto smatra odgovornim i opt. N.Ž. Kao zapovjednik 97. zrakoplovne brigade on je rukovodio zrakoplovima svojih postrojbi prilikom svih njihovih djelovanja pobliže opisanih u izreci. Prema iskazu svjedoka L.S., opt. N.Ž. je prilikom napada na otoke Brač i Šoltu sudjelovao čak i osobno te je tom prilikom oboren njegov zrakoplov, ali se on uspio spasiti. Kako su u svim tim akcijama zrakoplovi otvarali vatru i na brojne civilne ciljeve, nema sumnje da je i

opt. N.Ž. odgovoran za ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Nisu osnovane žalbe optuženika B.I. i J.D. zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Sud prvog stupnja je s pravom utvrdio da su ti optuženici, kao zapovjednici razarača "Pula" i "Split" odgovorni za sva otvaranja vatre na civilne ciljeve s njihovih brodova. Nema nikakva opravdanja da se njihove zapovjedničke funkcije dovode u pitanje, kako se to čini u žalbi, jer su ih potvrdili svjedoci, a najjasnije svj. K.Z. koji je iskazao da su navedeni optuženici od 11. rujna 1991. zapovijedali i to opt. B.I. razaračem "Pula", a opt. J.D. razaračem "Split", dakle brodovima koji su sudjelovali u napadu od 16. do 21. rujna 1991. na Kaštela, a osobito intenzivno u napadu na Split 14/15. studenog 1991. Da je upravo opt. B.I. izdavao zapovijedi na "Puli" potvrdio je opširno i uvjerljivo opt. T.I., a da je opt. J.D. to činio na "Splitu" svj. B.R., na koje se s pravom poziva i sud prvoga stupnja. Žalbena tvrdnja da su oni birali samo vojne ciljeve u proturječnosti je ne samo s posljedicama njihova djelovanja (koje se ni žalbom ne dovode u pitanje), nego i sa iskazima svjedoka. Tako je svj. P.F. izričito tvrdio (list 968) da se opt. J.D. zalagao da se puca po civilnim ciljevima, a svj. B.R. (list 994) da se za vrijeme napada na Split pucalo i po civilnoj luci. Stoga ne stoji ni žalbena tvrdnja da je pogađanje civilnih ciljeva moglo biti slučajno i da se stoga ne bi moglo pripisati umišljaju optuženika. Pogotovo pak nema nikakvo uporište teza žalbe da su navedeni optuženici sabotirali naređenja, a što se izvodi iz okolnosti da je akcija bila loše izvedena. Ne samo da i protiv sabotaze govore vrlo teške posljedice djela, nego je ona u suprotnosti i s ekstremnim političkim uvjerenjem navedenih optuženika. Tako je npr. svj. V.D. iskazao (list 1309/II) da je opt. B.I. govorio da će D. biti njegov zavičaj, a i da je opt. J.D. bio vrlo ekstreman, dok je svj. M.F. iskazao (list 987) da je opt. J.D. prijetio da će napasti kuću admirala L. te je izgleda to i učinio.

Napokon, nije u pravu državni odvjetnik kada tvrdi da je u odnosu na opt. T.I. pogrešno utvrđeno činjenično stanje. Državni odvjetnik smatra da je sudjelovanje opt. T.I. u izvršenju krivičnog djela koje mu je stavljeno na teret dokazano već samim tim što se on kao član posade nalazio na razaraču "Pula" za vrijeme inkriminiranih djelovanja s njega. To je, nesumnjivo, preširoka koncepcija suizvršiteljstva, jer je obavljanje administrativnih poslova na razaraču relativno beznačajan doprinos ratnom zločinu protiv civilnog stanovništva, a pogotovo nema dokaza za subjektivnu komponentu suizvršiteljstva, tj. da je opt. T.I. postupao u dogovoru, pa makar i prešutnom, s ostalim izvršiteljima. Neosnovano državni odvjetnik dovodi u pitanje i ocjenu iskaza K.-G.M., V.D. i Ž.I. navodeći da su oni općenito govorili o zaduženjima opt. T.I., a ne o njegovoj djelatnosti u inkriminiranom razdoblju, jer u nedostatku drugih dokaza valja uzeti da je opt. T.I. i u inkriminirano vrijeme obavljao na brodu samo svoje uobičajene poslove.

Nisu osnovane žalbe državnog odvjetnika te optuženika M.N., E.N., I.D., B.L., T.S., S.J. i S.T. zbog povrede krivičnog zakona. Svi oni ističu tu žalbenu osnovu ali je ničim ne obrazlažu. Jedino optuženici B.I. i J.D. ističu da su kao članovi vojne organizacije zasnovane na subordinaciji bili dužni izvršavati zapovijedi. Međutim, sud prvoga stupnja s pravom je odbio takav prigovor. Valja istaći da je čitavo pitanje izričito riješeno samim zakonskim tekstom jer prema čl. 190. OKZRH naredba pretpostavljenog ne isključuje protupravnost ako je bila uperena na počinjenje ratnog zločina.

Djelomično je osnovana žalba državnog odvjetnika zbog odluke o kazni i to u odnosu na optuženike K.M., E.N., I.D. i N.Ž. Ti optuženici obnašali su najviše funkcije i zapovijedali

nižim časnicima pa je i njihov stupanj krivnje najveći. Pobude opt. E.N. bile su krajnje niske jer je on, prema iskazu svj. K.Z. (list 963), zastupao i otvoreno branio velikosrpsku ideju, a prema iskazu svj. L.S. (list 1320) mrzio sve što je hrvatsko. Isto vrijedi i za opt. I.D. koji je, prema iskazu svj. P.S. (list 960), bio najmilitantniji od svih optuženika pa je baš zbog toga, usprkos skromnom stručnom znanju, i postao zapovjednikom "Lore". Opt. N.Ž. pak nije se zadovoljio izdavanjem zapovijedi za čak četiri napada na civilne ciljeve, opisana u izreci, nego je u jednome od njih (napad na otoke Brač i Šoltu) i osobno sudjelovao, kako to proizlazi iz iskaza svj. L.S. (list 1091). Opt. K.M. je, doduše, imao časova krize, o čemu su govorili opt. M.N. i svjedoci M.F., P.S. i P.Z., ali je na kraju u njemu uvijek pobijedila odluka da bude lojalan velikosrpskoj ideji, pa makar i pod cijenu izvršenja ratnog zločina. Kako je od svih optuženika opt. K.M. imao najvišu dužnost, to je i njegova odgovornost najveća. Stoga je ovaj Vrhovni sud, uvažavajući žalbu državnog odvjetnika, izrekao navedenoj četvorici optuženika kazne zatvora u trajanju od 20 godina. Iz istih razloga ujedno je i odbijena njihova žalba zbog odluke o kazni.

Nije osnovana žalba državnog odvjetnika zbog odluke o kazni optuženicima B.L., T.S., Š.L., S.J., S.T., K.P., B.I., J.D. i H.D. S obzirom na manje istaknute funkcije tih optuženika ne bi bilo opravdano izricati im strože kazne zatvora. Sud prvoga stupnja pravilno je utvrdio stupanj krivnje svakoga od njih i pravilno im odmjerio kazne. No, nisu osnovane ni žalbe optuženika B.L., T.S., S.J., S.T., B.I., J.D. i H.D. zbog odluka o kazni jer bi izricanje blažih kazni tim optuženicima bilo u nesrazmjeru s težinom počinjenog djela i udjelom svakoga od njih.

Osnovana je žalba opt. M.N. zbog odluke o kazni. Iako je, s obzirom na visoku dužnost koju je taj optuženik obnašao, i stupanj njegove krivnje visok, te iako je on pokazivao neshvatljivu upornost u vjernosti jednoj vojsci koja je propadala i s kojom je i sam tonuo u ratni zločin, što je sve sud prvoga stupnja s pravom ocijenio kao otegotne okolnosti, ipak je taj sud utvrdio i znatne olakotne okolnosti od kojih je svakako najznačajnija ta da je opt. M.N. poduzimao određene radnje da spriječi ili umanjí štetu hrvatskoj strani. Tome treba dodati da je taj optuženik kasnije ipak napustio teritorij tzv. "Savezne Republike Jugoslavije" kamo se sklonio i dobrovoljno se vratio u Republiku Hrvatsku i stavio se njoj na raspolaganje. Posebno valja istaći i okolnost da je on i nakon donošenja pobijane presude odbio razmjenu i povratak u "Saveznu Republiku Jugoslaviju". To osvješćivanje, iako zakašnjelo, ipak ukazuje na kajanje kod optuženika pa je cijeneći i tu olakotnu okolnost ovaj Vrhovni sud izrekao blažu kaznu opt. M.N. i to kaznu zatvora u trajanju od 10 godina u koju se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 24. listopada 1992. pa nadalje.

Iz tih razloga ujedno nije osnovana žalba državnog odvjetnika zbog odluke o kazni izrečene opt. M.N.

Djelomično je osnovana žalba državnog odvjetnika zbog neizricanja sigurnosne mjere protjerivanja stranaca iz zemlje, optuženicima K.M., E.N., I.D., B.L., S.J., S.T., N.Ž., B.I. i J.D. Iz podataka u spisu proizlazi da oni nisu državljani Republike Hrvatske, a težina počinjenog djela, kao i krajnje neprijateljske pobude prema Republici Hrvatskoj iz kojih je to djelo izvršeno, opravdavaju njihovo protjerivanje zauvijek. Od te mjere, međutim, valjalo je izuzeti pored optuženika M.N., K.P. i H.D. u odnosu na koje izricanje mjere ne traži ni državani odvjetnik, još i optuženike T.S. i Š.L. koji su, prema podacima u spisu, rođeni na području Republike Hrvatske pa postoji i velika vjerojatnost da su njeni državljani.

Budući da je prema optuženicima navedenim pod toč. III ove odluke ukinuta pobijana presuda, to je i žalba državnog odvjetnika zbog odluke o kazni prema njima postala za sada bespredmetna.

Kako ispitivanjem pobijane presude u smislu čl. 366. st. 1. ZKP u odnosu na optuženike navedene pod toč. V te u odnosu na opt. Š. i K. nisu nađene ni povrede zakona na čije postojanje sud drugoga stupnja pazi po službenoj dužnosti, trebalo je presuditi kao pod toč. I, II i V izreke na temelju čl. 377. st. 1. i 374. ZKP.

U Zagrebu, 7. rujna 1994.

Zapisničar:
Vinja Ileana v.r.

Predsjednik vijeća:
Kocijančić Erika v.r.

ovog prijepisa s izvornikom ovjerava

Suglasnost

administrativni referent:

Viši

Klepac)

(Štefica